

On jealousy

Зæрдæхсайд

Про ревность

Maria Batieva, Dargavs

Мария Батиева, с. Даргавс

1.1 **Иу чызг æмæ лæппу уыдис** , **ардыгон уыдысты**
иу чызг æмæ лæппу уыд -ис ардыгон уыд -ысты
один девочка и мальчик быть PST.INTR.3SG здешний быть PST.INTR.3PL

Местные девушка и парень жили.

1.2 **Æмæ чызг æмæ лæппу кæрæдзи уарзтой**
æмæ чызг æмæ лæппу кæрæдзи уарзт -ой
и девочка и мальчик RCP любить PST.TR.3PL

Девушка и парень любили друг друга.

1.3 **Лæппу дæргъæвсаг уыдис** , **чызг та уæлæ**
лæппу Дæргъæвс -аг уыд -ис чызг =та уæлæ
мальчик Даргавс SUF быть PST.INTR.3SG девочка =же верхняя.часть

хъахъхъæдуйраг

Хъахъхъæдуйр -аг

Дарг-Кох SUF

Парень был из Даргавса, а девушка из Дарг-Коха.

2.1 **Æмæ кæрæдзи тынг уарзтой** , **фæлæ лæппу мæгуыргонд**
æмæ кæрæдзи тынг уарзт -ой фæлæ лæппу мæгуыр гонд
и RCP очень любить PST.TR.3PL но мальчик бедный делать.PTCP.PST

уыдис

уыд -ис

быть PST.INTR.3SG

И друг друга сильно любили, но парень бедным был.

2.2 **Чызг та ... мæ чызгæн æндæр** , **æндæр ма уарзон дæр**
чызг =та мæ чызг -æн æндæр æндæр =ма уарзон =дæр
девочка =же и девочка DAT другой другой =ещё возлюбленный =PTCL

ма уыдис

=ма уыд -ис

=ещё быть PST.INTR.3SG

фæлæ йæ

фæлæ =йæ

но =3SG.ENCL.GEN

амæн

ам -æн

DemProx DAT

фæндыди

фæндыд -и

хотеть PST.INTR.3SG

гъер чызджы

гъер чыздж -ы

сейчас девочка GEN

А девушка... и у девушки другой возлюбленный еще был, но она за этого (за бедного) хотела.

2.3 **Чызг æмæ лæппу кæрæдзи уарзтой** , **фæлæ ма чызджы**
чызг æмæ лæппу кæрæдзи уарзт -ой фæлæ =ма чыздж -ы
девочка и мальчик RCP любить PST.TR.3PL но =ещё девочка GEN

æндæр лæппу дæр уарзта

æндæр лæппу =дæр уарзт -а

другой мальчик =PTCL

æмæ йæ

æмæ =йæ

и =3SG.ENCL.GEN

уыцы лæппу

уыцы лæппу

тот мальчик

йæ **нæ** **хъуыдис**
 =йæ нæ хъуыд -ис
 =3SG.ENCL.GEN NEG быть.нужным PST.INTR.3SG

Девушка и парень любили друг друга, но девушку другой парень тоже любил, этот парень не нужен ей был.

2.4 Аимæ **кæрæдзи тынг уарзтой** , **фæлæ уыцы лæппу до**
 а -имæ кæрæдзи тынг уарзт -ой фæлæ уыцы лæппу до
 DemProx COMIT RCP очень любить PST.TR.3PL но тот мальчик

того хинæйдзаг уыдис , **æмæ гъе ууыл**
 того хинæйдзаг уыд -ис æмæ гъе ууыл
 хитрый быть PST.INTR.3SG и ну DemDist.SUPER

архайдта **цæмæй чызг æмæ лæппу фæхицæн**
 архайд -т -а цæмæй чызг æмæ лæппу фæ- хицæн
 стараться TR PST.TR.3SG чтобы девочка и мальчик PV отдельный

уыдаиккой кæрæдзийæ
 уыд -аиккой кæрæдзи -йæ
 быть CNTRF.3PL RCP ABL

Они с ним друг друга очень любили, но другой парень до того хитрым был и старался чтобы девушка и парень разошлись.

2.5 Гъемæ алы хъуыддæгтæ дæр кодта , **алы**
 гъемæ алы хъуыддæг -т -æ =дæр код -т -а алы
 ну.и каждый дело PL NOM =PTCL делать TR PST.TR.3SG каждый

И всякие дела делал.

2.6 Йæ мад йæ фыдæн дæр ын алцы йæд
 йæ= мад йæ= фыд -æн =дæр =ын алцы йæд
 POSS.3SG= мать POSS.3SG= отец DAT =PTCL =3SG.ENCL.DAT всякий тогда

кодта

код -т -а
 делать TR PST.TR.3SG

И отцу и матери всякие вещи делал.

2.7 Дæлейæ-иу куы æрбацыд дæлейæ уæддæр-иу уыцы
 дæлейæ =иу куы æрба- цыд -*0 дæлейæ уæддæр =иу уыцы
 снизу =ITER если PV идти PST.INTR.3SG снизу все-таки =ITER тот

лæппу афтæ у , **зæгъгæ йын æй**
 лæппу афтæ у зæгъ -гæ =йын =æй
 мальчик так быть.PRS.3SG сказать CONV =3SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN

фаудта , **мад æмæ фыдæн дæр** , **чызгæн дæр**
 фауд -т -а мад æмæ фыд -æн =дæр чызг -æн =дæр
 порочить TR PST.TR.3SG мать и отец DAT =PTCL девочка DAT =PTCL

Оттуда (из города) если приезжал, про этого парня матери, и отцу, и девушке плохое говорил.

3.1 Æмæ чызг никæй коммæ касти
 æмæ чызг никæй ком -мæ каст -и
 и девочка никто.GEN рот ALL смотреть PST.INTR.3SG

Но девушка никому в рот не смотрела (никого не слушала).

3.2 Чызг дуканийы куыста æмæ гъе уым байæд
 чызг дукани -йы куыст -а æмæ гъе уым ба- йæд
 девочка магазин INESS работать PST.TR.3SG и ну DemDist.IN

Девушка в магазине работала, и там она забеременела.

4.1 **Стәй уәд ләппу армимә акодтой**
 стәй уәд ләппу арми -мә а- код -т -ой
 потом тогда мальчик армия ALL PV делать TR PST.TR.3PL

Потом парня забрали в армию.

4.2 **Уым офицер ысис**
 уым офицер ыс- ис
 DemDist.IN офицер PV EXST

Там он стал офицером.

4.3 **Æмә иу хатт отпускы сцыдис**
 әмә иу хатт отпуск -ы с- цыд -ис
 и один раз отпуск INESS PV ийти PST.INTR.3SG

Однажды он приехал в отпуск.

4.4 **Æмә йә әнаехъән хъәу дәр әмбырдтә**
 әмә =йә әнаехъән хъәу =дәр әмбырд -т -ә
 и =3SG.ENCL.GEN весь село =PTCL собрание PL NOM

кодтой

код -т -ой
 делать TR PST.TR.3PL

И его всем селом встречали.

5.1 **Чызгмә дәр бацыдис йә дуканимә**
 чызг -мә =дәр ба- цыд -ис йә= дукани -мә
 девочка ALL =PTCL PV ийти PST.INTR.3SG POSS.3SG= магазин ALL

К девушке пришёл в её магазин.

5.2 **Фәбадысты иумә фәныхәстә кодтой**
 фә- бад -ысты иумә фә- ныхәс -тә код -т -ой
 PV сидеть PST.INTR.3PL вместе PV слово PL делать TR PST.TR.3PL

Посидели вместе, поговорили.

5.3 **Чызг дәр әм нә аивта ләппу дәр**
 чызг =дәр =әм нә ивт -а ләппу =дәр
 девочка =PTCL =3SG.ENCL.ALL NEG менять PST.TR.3SG мальчик =PTCL

әй уарзта

=әй уарзт -а
 =3SG.ENCL.GEN любить PST.TR.3SG

Девушка свое мнение не поменяла (любила его), парень тоже любил.

5.4 **Фәлә гьер иннә ләппу , чи у , уый ревновать**
 фәлә гьер иннә ләппу чи у уый ревновать
 но сейчас другой мальчик кто быть.PRS.3SG DemDist.NOM

кодта , әмә йә ницы хуызы
 код -т -а әмә =йә ницы хуыз -ы
 делать TR PST.TR.3SG и =3SG.ENCL.GEN ничто вид INESS

уагъта

уагът -а
 отпускать PST.TR.3SG

Но другой парень ревновал, и не хотел отпускать (бросать) ее.

5.5 **Стәй та уәд ләппу фәстәмә , йә отпуск фәцис**
 стәй =та уәд ләппу фәстәмә йә= отпуск фәцис
 потом =же тогда мальчик обратно POSS.3SG= отпуск PV+быть.PRS.3SG

ацыдис

а- цыд -ис

PV идти PST.INTR.3SG

Потом у него отпуск закончился, он уехал.

5.6 Ам фембæлдысты ну ныхасмæ дæр алцы
 ам фе- мбæлд -ысты =иу ныхас -мæ =дæр алцы
 DemProx.IN PV встречать PST.INTR.3PL =ITER слово ALL =PTCL всякий

чызгимæ , æмæ та баныхас кодтой , мæ та фæстæмæ
 чызг -имæ æмæ =та ба- ныхас код -т -ой мæ =та фæстæмæ
 девочка COMIT и =же PV слово делать TR PST.TR.3PL и =же обратно

ацыдис лæппу йæ службæмæ
 а- цыд -ис лæппу йæ= службæ -мæ
 PV идти PST.INTR.3SG мальчик POSS.3SG= служба ALL

Здесь они встречались и разговаривали, все с девушкой у них было и опять договорились и опять он уехал на службу.

6 Уый уым службæ кодта , лæппу чызгмæ
 уый уым службæ код -т -а лæппу чызг -мæ
 DemDist.NOM DemDist.IN служба делать TR PST.TR.3SG мальчик девочка ALL

писмотæ æрвыста , фæлæ йæм сæ нæ
 письмо -т -æ æрвыст -а фæлæ =йæм =сæ нæ
 письмо PL NOM посылать PST.TR.3SG но =3SG.ENCL.ALL =3PL.ENCL.GEN NEG

лæвæрдтой , чи йыл ну фæхæст , уый
 лæвæрд -т -ой чи =йыл =иу фæхæст уый
 давать TR PST.TR.3PL кто =3SG.ENCL.SUPER =ITER получение DemDist.NOM

та ну бамбæхста , йæ писмотæ
 =та =иу ба- мбæхст -а йæ= письмо -т -æ
 =же =ITER PV прятать PST.TR.3SG POSS.3SG= письмо PL NOM

Он служил, парень посылал девушке письма, но ей их не давали, тот кто их получал, их прятал.

7 Стæй уæд ну хатт сцыдис лæппу , æмæ
 стæй уæд ну хатт с- цыд -ис лæппу æмæ
 потом тогда один раз PV идти PST.INTR.3SG мальчик и

æрбацыдис , æмæ чызгмæ сцыдис дуканимæ ,
 æрба- цыд -ис æмæ чызг -мæ с- цыд -ис дукани -мæ
 PV идти PST.INTR.3SG и девочка ALL PV идти PST.INTR.3SG магазин ALL

æмæ чызгимæ уым бамбæлдысты , фæныхæстæ
 æмæ чызг -имæ уым ба- мбæлд -ысты фæ- ныхæс -тæ
 и девочка COMIT DemDist.IN PV встречать PST.INTR.3PL PV слово PL

кодтой
 код -т -ой
 делать TR PST.TR.3PL

И однажды опять приехал парень и пришел и к девушке пошел в магазин и там с девушкой встретился, поговорили.

8.1 Стæй уæд лæппу рацыдис , æмæ йе , мбалмæ
 стæй уæд лæппу ра- цыд -ис æмæ йе= мбал -мæ
 потом тогда мальчик PV идти PST.INTR.3SG и POSS.3SG= друг ALL

быдырмæ ацыдис кæдæмдæр
 быдыр -мæ а- цыд -ис кæдæм -дæр
 поле ALL PV идти PST.INTR.3SG куда INDEF

Потом парень вышел и поехал к другу на равнину куда-то.

8.2 **Æмæ лæппуйы базыдта** , **гьер æй**
 æмæ лæппу -йы ба- зыд -т -а гьер =æй
 и мальчик GEN PV знать TR PST.TR.3SG сейчас =3SG.ENCL.GEN

чызджы чи уарзта , **уый**
 чыздж -ы чи уарзт -а уый
 девочка GEN кто любить PST.TR.3SG DemDist.GEN

И другого парня там узнал, который девушку любил.

8.3 **Æмæ йæ размæ ацыдис** , **йæ размæ**
 æмæ йæ= раз -мæ а- цыд -ис йæ= раз -мæ
 и POSS.3SG= перед ALL PV идти PST.INTR.3SG POSS.3SG= перед ALL

бабадтис , **æмæ йæ амардта**
 ба- бадт -ис æмæ =йæ а- мард -т -а
 PV сидеть PST.INTR.3SG и =3SG.ENCL.GEN PV убивать TR PST.TR.3SG

чызг лæппу , **лæппу ацы чызджы уарзны**
 чызг лæппу лæппу ацы чыздж -ы уарзон -ы
 девочка мальчик мальчик DemProx девочка GEN возлюбленный GEN

амардта
 а- мард -т -а
 PV убивать TR PST.TR.3SG

Пошел ему навстречу и убил девушку... парень убил парня, который любил девушку.

9.1 **Стæй уæд уалынджы æрбайхъуысти** , **афтæ афтæ дам**
 стæй уæд уалынджы æрба- йхъуыст -и афтæ афтæ =дам
 потом тогда тем.временем PV слышать PST.INTR.3SG так так =мол

æй амардтæ уыди , **чи**
 =æй а- мард -т -æ уыд -и чи
 =3SG.ENCL.GEN PV убивать.PTCP.PST PL NOM быть PST.INTR.3SG кто

амардта , **уый бæрæг нæ уыди**
 а- мард -т -а уый бæрæг нæ уыд -и
 PV убивать TR PST.TR.3SG DemDist.NOM заметный NEG быть PST.INTR.3SG

фæлæ æмæ чызг уый куы фехъуыста , **лæппуйы**
 фæлæ æмæ чызг уый куы фе- хъуыст -а лæппу -йы
 но и девочка DemDist.NOM если PV слышать PST.TR.3SG мальчик GEN

чидæр амардта , **зæгъгæ**
 чи -дæр а- мард -т -а зæгъ -гæ
 кто INDEF PV убивать TR PST.TR.3SG сказать CONV

И тогда люди узнали, что мол так и так, парня убили, но кто это был неизвестно, и когда девушка об этом узнала, что парня кто-то убил...

9.2 **Уæд рацыдис** , **æмæ йæ дукани гæс чи**
 уæд ра- цыд -ис æмæ йæ= дукани гæс чи
 тогда PV идти PST.INTR.3SG и POSS.3SG= магазин сторож кто

уыдис , **хъалагъур уый топп райста** , **æмæ**
 уыд -ис хъалагъур уый топп ра- йст -а æмæ
 быть PST.INTR.3SG сторож DemDist.GEN ружье PV брать PST.TR.3SG и

бацыдис , **æнæдзургæйæ æнæ йæдæй æмæ уый**
 ба- цыд -ис æнæ= дзур -гæ -йæ æнæ= йæдæй æмæ уый
 PV идти PST.INTR.3SG без= говорить CONV ABL без= ну и DemDist.NOM

дæр йæхи амардта , **чызг**
 =дæр йæ= хи а- мард -т -а чызг
 =PTCL POSS.3SG= REFL.GEN PV убивать TR PST.TR.3SG девочка

Тогда она пошла в магазин, взяла у сторожа ружье, пошла молча и застрелилась.

9.3 **Гъемæ ма цы гæнæн уыдис**, **æмæ сæ уæд**
 гъемæ =ма цы гæнæн уыд -ис æмæ =сæ уæд
 ну.и =ещё что возможность быть PST.INTR.3SG и =3PL.ENCL.GEN тогда

, **чызджы æмæ лæппуйы фæрсæй фæрстæм**
 чыздж -ы æмæ лæппу -йы фæрс -æй фæрс -т -æм
 девочка GEN и мальчик GEN бок ABL бок PL ALL

баныгæдтой, **æмæ гъер дæр**, **абон дæр афтæ**
 ба- ныгæд -т -ой æмæ гъер =дæр абон =дæр афтæ
 PV хоронить TR PST.TR.3PL и сейчас =PTCL сегодня =PTCL так

фæзæгъынц, **уæлæуыцы дыууæ бæласы**, **зæгъгæ**
 фæ- зæгъ -ынц уæлæ уыцы дыууæ бæлас -ы зæгъ -гæ
 PV сказать PRS.3PL верхняя.часть тот два дерево GEN сказать CONV

И вот что еще людям оставалось, они похоронили их рядом и по сей день говорят, что там выросло два дерева на их могилах.